

Naaste zijn!

Liturgiesuggesties:

Opwekking 60

Opwekking 125

Youth for Christ 172

Na votum en groet: Gezang 1: 1, 2, 3 en 4

Leviticus 21:1-4 en Lucas 10:25-37

Psalm 27: 1 en 2

Na verkondiging: Gezang 481: 1, 2, 3 en 4

Psalm 121: 1 en 4

***

Gemeente van onze Here Jezus Christus, jongens en meisjes, broeders en zusters,

In Frankrijk is een kerk ... waar aan de muur een rij mens-grote foto's hangt.

Als je er langs loopt zie je ...

- een slagveld uit de oorlog,
- hongerige kinderen uit de derde wereld,
- arme stumpers in krottenwijken, ...

kortom iets van de hele wereld ... van het hele leven kom je tegen in de kerk.

Maar als je bij de laatste fotolijst komt en er voor blijft staan, zie je - tot je verbazing en schrik - jezelf.

In een spiegel.

De bedoeling? ...

Als je gezien hebt wat er allemaal gebeurt in de wereld waarin je leeft, - als je dát gezien hebt - is het tijd om naar jezelf te kijken en je af te vragen:

Wat heb ik het dan geweldig goed ... vergeleken met al die anderen, maar ... wat doe ik voor hen!

We kunnen, jongens en meisjes, broeders en zusters, in de kerk wel mooi prátén over de nood in de wereld, ...

maar als we blijven praten en niet daadwerkelijk de handen uit de mouwen steken, klopt er iets niet in ons christen-zijn.

Want Woord en Daad zijn in de Bijbel één en hetzelfde woord.

Woord en Daad zijn één!

*

Daarom ... Hulpverlening.

Op de eerste zondag in de maand februari houden we onze jaarlijkse hulpverleningscollecte.

We geven om die ander te helpen.

Onze naaste! Dichtbij en veraf.

Maar met een gift - hoe royaal ook - in een collectezak ... ben je er natuurlijk niet.

Zeker, het hoort er bij.

Net zo zeker als het gebed voor die ander.

Maar uiteindelijk gaat het om onze hóuding ten opzichte van onze naaste.

Om jouw houding, om uw instelling, om mijn hartelijke bewogenheid.

Van binnen!

Hoe draag jij die naaste onder jouw hart?
Jouw naaste. Mijn naaste.

*

Heb je naaste ... lief!
Heb God lief en je naaste als jezelf!
O zeker, dat ken ik vanuit de Bijbel, als het grote gebod.
Je moet God liefhebben.
En je naaste als jezelf?
Ja, maar dominee, wie is dan mijn naaste?
En hoever moet ik daarmee gaan?
- Is dat iedereen, ver weg en dichtbij?
- Of is dat alleen mijn familie- en vriendenkring?
- Zijn dat lale mensen, die God op mijn levensweg plaatst?
- Of kies ik zelf uit ... wie mijn naaste mag zijn?
Mijn naaste - wie is dat?

Da's, jongens en meisjes, broeders en zusters, een moeilijke vraag.
Zelfs een levensbelangrijke vraag.
Ook een praktische vraag: Want het antwoord op die vraag is bepalend voor mijn doen en laten ten opzichte van de ander.
Voor mijn doen en laten.
Voor mijn omgang met de ander - wie dat ook is!

*

Wie is mijn naaste?
Wel eens over nagedacht?
Over die vraag werd door wetgeleerden ... en wordt door ons soms eindeloos gediscussieerd.
Interessant, maar vruchteloos.
Weet je waarom? ...
Terwijl wij discussiëren ... crepeert onze naaste.
Daarom keert Jezus in deze gelijkenis de vraag dan ook 180 graden om.
Niet: Wie is mijn naaste?
Maar: Wie heeft zich als naaste gedragen?
Wie heeft bewezen naaste te zijn?
En het antwoord is verrassend: Niet de geholpene is de naaste, maar de helper, jij en u en ik.
Daarover gaat het in deze gelijkenis:
De gelijkenis van de barmhartige Samaritaan.

*

De gelijkenis.
Een roofoverval.
Reizen was in de oudheid een riskante zaak.
Niet zoals in onze tijd, vanwege de vele verkeersongevallen, maar vanwege rondzwervende rovers, die het vooral op eenzame reizigers - die niet in groepsverband reisden - voorzien hadden.

Het verhaal over een roofoverval op een reiziger op weg van Jeruzalem naar Jericho ... klinkt de mensen die naar Jezus staan te luisteren ... even vertrouwd in de oren als ons een bericht over een bankoverval of een gijzeling in onze tijd.

Roofovervallen op reizigers zijn in Jezus' dagen iets wat wekelijks de krant of de t.v. zou kunnen halen.

Reizen was een riskante zaak.

De mensen om Jezus zien het verhaal dan ook voor zich afspelen:

- een uitgeschudde vertegenwoordiger
- gescheurde kleren,
- zwaargewond, halfdood, mogelijk buiten bewustzijn,
- overdekt met een zwerm vliegen,
- en hoog boven hem (tegen de strak blauwe hemel) de gieren.

Laat er nou - toevallig - een priester langs komen.

"Bij geval daalde een priester af langs die weg."

Wie weet hoe lang die mens al langs de kant van de weg gelegen heeft?

De priester ziet de man daar liggen en wat doet t' ie?

Hij loopt met een grote boog - aan de andere kant van de weg - voorbij!

Hé, wacht eens even! Waarom loop jij - als man van de kerk, als christen - aan je naaste voorbij?

Durf jij die man zomaar te laten stikken?

Hoe kun jij zo onbarmhartig zijn!

Voel je de verontwaardiging?

Maar de wetgeleerde - aan wie de Here Jezus deze gelijkenis het eerste vertelde - weet van geen verontwaardiging.

Die priester heeft gelijk.

Er staat toch in de wet geschreven - lees maar Leviticus 21 - dat priesters zich niet mogen verontreinigen aan een dode.

Ze mogen - als priesters - geen dode aanraken.

U weet toch, dat de enige uitzonderingen op de regel, de allernaaste bloedverwanten betreft:

Je vader, of je moeder, of je zoon, of dochter, of broer, of je ongehuwde zuster.

In alle andere gevallen is het hun verboden!

Zelfs in het geval van hun eigen vrouw.

Een heel duidelijk gebod, dat gebod in Leviticus 21.

Het werd alle priesters terdege ingeprent.

Geen verontreiniging met een dode.

Denk je je eens in, jongens en meisjes, broeders en zusters.

Je loopt als priester over de weg.

Je ziet een halfdood mens liggen.

- Misschien dat hij ligt te kreunen van de pijn.
- Misschien dat hij roerloos, bewusteloos aan de kant ligt.
- Misschien dat hij al overleden is.

Wat moet je dan als priester ... in zo'n situatie?

Moet je naar zo'n mens toegaan en hem onderzoeken om te zien hoe erg hij er aan toe is?

Met het risico dat hij al dood blijkt te zijn of ... onder je handen sterft ... zodat je Gods gebod overtreedt en je je baantje in de tempel wel kunt vergeten?

Of moet je het zekere voor het onzekere nemen en je maar niet met hem inlaten ... maar doorlopen - in de hoop dat er gauw iemand anders passeert, die wel kan helpen ... zonder het risico te lopen Gods gebod te overtreden?

*

Jongens en meisjes, broeders en zusters, het is duidelijk: De priester uit de gelijkenis ... kiest het zekere voor het onzekere.

Hij speelt op safe.

Hij wil niet het risico nemen ... verontreinigd te worden en zo Gods gebod te overtreden.

Zonder te dicht bij zijn naaste te komen ... gaat de man van de kerk ... aan de overkant voorbij.

Je kunt van mij aannemen ... dat heel wat mensen die naar Jezus stonden te luisteren, ... goedkeurend geknikt zullen hebben.

Die priester ... daar kun je een voorbeeld aan nemen: Hij neemt het gebod van God tenminste serieus.

Hij geeft tenminste het goede voorbeeld.

Wanneer je voor de keuze staat:

- of het bewijzen van barmhartigheid,
- of het houden van Gods voorschriften ...

moet het laatste de voorrang hebben.

Je moet toch God liefhebben boven je naaste?

Zo denken mensen, die gevangen zitten, in wetten en in regels.

Daar kunnen ze zich - ook in de kerk - geweldig druk om maken.

Om regels. Om menselijke voorschriften.

Maar barmhartigheid? Liefde voor de naaste?

*

Ook de tweede figuur - de Leviet - is een man van principes.

Iemand, die door zijn principiële houding ... bij anderen respect afdwingt.

De Bijbel maakt duidelijk, dat je die houding tegenkwam bij veel Joodse leiders van die tijd.

Maar - ook dit begrijp je - een houding, waar alles moet wijken voor principes, leidt onvermijdelijk tot onmenselijkheid.

Dat zie je ook gebeuren bij deze Leviet.

Wet is wet. Principe is principe. Daar wijk ik niet van af. Zo is het, zo moet het gebeuren.

En met een grote boog ...

"Barmhartigheid wil Ik - zegt God - en geen offerande."

Soms moet het gebod van God wijken voor barmhartigheid:

"Hebben jullie dan niet gelezen wat David gedaan heeft, toe hij en degenen die met hem waren, honger kregen?"

Hoe hij het huis van God is binnengegaan en hoe ze de toonbroden hebben gegeten, waarvan hij - noch degenen die met hem waren, mochten eten - doch alleen de priesters?"

Het gebod van God wijkt wanneer mensen in nood zijn.
Want barmhartigheid wil God. Van jou, van u, van mij!

*

Barmhartigheid.

Kijk eens, hoe goed ik ben?

Kijk eens, hoeveel giften ik het vorige jaar heb gegeven?

Kijk eens, hoeveel tijd ik geef aan ...

Wanneer wij, jongens en meisjes, broeders en zusters, barmhartigheid bewijzen ... straalt het van ons af.

We zijn maar wat ingenomen met onszelf.

Die ander moet wel flink onder de indruk zijn gekomen van onze goedheid, onze barmhartigheid.

Gelukkig heeft in de Bijbel het woord barmhartigheid een heel ander karakter.

In de taal van de Bijbel heeft barmhartigheid te maken met het beeld van de moeder die haar baby verzorgt en vertroetelt, al vóór de geboorte.

Barmhartigheid heeft in de taal van de Bijbel te maken met ... de moederschoot, met iets dat diep in je lichaam verborgen is.

In die moederschoot groeit het jonge leven, dat hulp nodig heeft.

Dat alleen maar kan leven door de zorg van zijn moeder.

Barmhartigheid.

We vertalen het ook wel met woorden als:

- erbarmen, medelijden, ontferming en ontroering.

Hart voor iets hebben.

Tot diep in je lichaam, tot diep in je bestaan als mens ... bewogen zijn met de ander.

Je krijgt er een brok van in je keel.

Je ogen worden zwaar en je traanbuizen openen zich.

Barmhartigheid.

Bewogenheid.

Heb je zó wel eens gekeken naar je naaste?

Naar die ander op jouw levensweg,

naar die stervende mens ... op de t.v.?

Jouw naaste?

*

Barmhartigheid.

De priester en de Leviet ... ze hadden daar niets van begrepen.

Een buitenkerkelijke - een Samaritaan - brengt barmhartigheid in de praktijk.

"Doch een Samaritaan, die op reis was, kwam in zijn nabijheid, en toen hij hem zag, werd hij met ontferming bewogen."

Ook dat zie je voor je:

- Hij stapt van z'n rijdier;

- knielt bij de mens neer;

- verzorgt z'n wonden met wijn en olie:

- wijn om de wonden te reinigen en
olie om de pijn te verzachten;
- tilt de mens op z'n rijdier;
  - brengt hem naar een herberg;
  - verzorgt hem daar zelf;
  - en betaalt - uit eigen portemonnee - de waard alvast een voorschot op de onkosten.

Een Samaritaan.

Wat, jongens en meisjes, broeders en zusters, de Here hier vertelt ... moet die wetgeleerde en de Joden, die naar Hem staan te luisteren, ... als een vloek in de oren hebben geklonken.

Nota bene!

Een Samaritaan als lichtend voorbeeld van barmhartigheid.

Heb je het ooit zo zout gegeten

Samaritanen.

Het waren in de ogen van de Joden als de Palestijnen van vandaag.

Veracht. Gewantrouwd. Zo'n stenengooier. Zo'n terrorist!

Hoe diep die verachting van de Joden ging, blijkt wel uit tal van bepalingen en voorschriften van de rabbijnen.

Je mocht - bijvoorbeeld - geen huizen of akkers verhuren of verkopen aan Samaritanen.

Alleen dieren met een gebrek of een ziekte - die je toch niet meer kon verhandelen - mocht je nog aan een Samaritaan zien kwijt te raken.

Bij de geboorte van een baby: Een israëlitische vrouw mocht geen hulp verlenen aan een Samaritaanse vrouw.

Barmhartigheid / Hulpverlening aan Samaritanen?

Forget it. Vergeet het maar!

Die rabbijnse regels brachten alle menselijkheid om zeep.

En dat ... terwijl ten diepste barmhartigheid ... het hart vormt van Gods wet:

Heb uw naaste lief als uzelf!

Als Jood liep je altijd met een grote boog om Samaritanen heen.

En Jezus ...

Hij keert de rollen om.

Een Samaritaan brengt het hart van Gods liefde in de praktijk.

Een Samaritaan leert ons wat God wil:

"Barmhartigheid wil Ik, en geen offers!"

*

Voel je, jongens en meisjes, broeders en zusters, hoe schokkend deze gelijkenis is geweest voor de mensen die naar Jezus stonden te luisteren?

Ik denk dat ook wij van deze gelijkenis veel kunnen leren ... over hoe wij moeten omgaan met die ander.

Juist die ander ... die we liever links laten liggen.

Je mag voor hem tot naaste worden.

Het onthutsende en schokkende is dat de Here Jezus ook ons vandaag de spiegel voor houdt.

Heb je al die ellende gezien in de wereld?

Heb je jezelf ook al eens gezien?

Voor wie ben jij de naaste geweest?
Naast wie ben jij - daadwerkelijk - gaan staan?

Principes, regels, schema's moeten - als de nood aan de mens komt - opzij geschoven worden.

Wanneer onze hulp wordt gevraagd voor een mens in nood ... moeten wij barmhartigheid bewijzen.

Ook als dat iemand is waarvan we weten:

- dat hij niet bij onze partij hoort;
- dat hij niet van onze kerk is;
- dat hij niet in ons straatje thuis hoort.

*

O, zeg je. Met mij loopt het niet zo'n vaart.

Als er iemand met een collectebus in de hand bij ons aanbelt, gaat hij nooit met lege handen weg.

Als er een actie gehouden wordt, een extra collecte voor Roemenië of voor Ethiopië dan gaat er een betaalcheque of een bankopdracht de deur uit.

Als m'n buurvrouw een beroep op me doet, zeg ik niet gauw nee.

Ja maar, is dat barmhartigheid?

Barmhartigheid is toch volgens de Bijbel ... die innerlijke bewogenheid, die innerlijke ontferming over het lot van de ander?

Barmhartigheid ... van binnen, onder je hart!

Voel je wat ik bedoel?

In hoeverre ben je betrokken op het leven van die ander?

Bewijs je barmhartigheid, omdat je dan van het gezeur af bent of omdat je dat moreel wel verplicht bent of omdat je er misschien zelf beter van kun worden?

Of bewijs je barmhartigheid omdat het lot van je naaste je van binnen heeft geraakt?

Omdat je uit liefde die ander tot naaste wilt zijn?

*

De vraag in Lucas 10, jongens en meisjes, broeders en zusters, vandaag aan ons is zo helder als glas:

Ben je bereid om voor die ander ... de naaste te worden?

Dat laat de Here Jezus heel scherp uitkomen in vers 36, waar letterlijk vertaald gelezen moet worden:

"Wie is de naaste geworden van de mens?"

De Samaritaan toonde die bereidheid.

Hij was het die ... barmhartigheid bewees.

Naaste worden!

Elke keer vraagt dat van jou en u en van mij om een keus, om een beslissing.

Elke keer weer vraagt het van mij de bereidheid om naast een mens in nood te gaan staan.

En dan mag je die nood heel ruim nemen:

- dat kan lichamelijke nood zijn: ziekte, pijn;
- dat kan financiële nood zijn: werkloosheid, schulden, uitkering;

- dat kan denk ik ook geestelijke nood zijn: misschien komt die nood wel vaker voor dan we denken.

De beslissende vraag is dus niet:

Wie is mijn naaste? maar:

Ben ik bereid ... naaste te worden?

Het heeft volgens de Here Jezus blijkbaar te maken met het beërven van het eeuwige leven.

"Meester, wat moet ik doen om het eeuwige leven te beërven?"

De Here, uw God liefhebben uit geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw kracht en met geheel uw verstand - dus met je complete menszijn -, en uw naaste als uzelf.

Doe dat en gij zult leven!"

*

Wie, jongens en meisjes, broeders en zusters, het eeuwige leven wil ontvangen ... moet ook bereid zijn om naaste te willen worden.

Dat is met de mensen omgaan ... zoals Jezus met ons omgaat.

Hij is onze Naaste geworden.

Hij heeft ons niet laten liggen in onze ellende.

Jezus zag en kwam naar ons toe om onze wonden te verbinden en het vuil van onze zonden weg te wassen.

Om voor ons leven te betalen met zijn bloed.

Jezus, onze naaste, mijn Barmhartige Samaritaan.

Ga heen, doe jij evenzo.

Amen.

Ds. Jan K.C. Kronenberg, Leeuwarden 6 februari 2000

! Graag een mailtje wanneer deze preek in een gemeente wordt gelezen. !